

NEJKRÁSNEJŠÍ POVĚSTI

PŘÍBĚHY Z BESKYD A VALAŠSKA

Tatána Polášková

Naděžda Lázničková

Copyright © Taťána Polášková, Naděžda Lázničková,

2006

Copyright © ALPRESS, s. r. o.

Všechna práva vyhrazena.

Žádnou část knihy není dovoleno užít
nebo jakýmkoli způsobem reprodukovat bez písemného
souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací
nebo odkazů, které tvoří součást kritického hodnocení.

Copyright © Taťána Polášková, Naděžda Lázničková

Redakční úprava Hana Porebská

Grafická úprava obálky Tomáš Řízek

Ilustrace Michal Riedl

Vydalo nakladatelství Alpress, s. r. o., Frýdek-Místek,

v edici Klokán, 2006

shop@alpress.cz

Vydání první

ISBN 978-80-7695-549-3

POVĚSTI Z OKOLÍ TAJEMNÉHO RADHOŠTĚ

Valašské části Moravskoslezských Beskyd vévodí posvátný kopec Radhošť (1129 m. n. m.) s mnoha zasypanými podzemními pseudokrasovými jeskyněmi a chodbami (tzv. radhošťské díry). Některé z nich prý vedou na Hukvaldy, jiné k Jablunkovu a další až k Velehradu.

Tato tajemná pískovcová hora je spojena s uctíváním pohanského boha pohostinnosti, plodnosti a úrody Rade-gasta, který byl synem slunečního boha Svarožice a vnukem nejvyššího slovanského boha Svantovíta. Byl to krásný muž, oplývající věčným mládím, který se rád proháněl jako chrabřý válečník ve zlaté zbroji po horských loukách na bílém koni. Po boku měl meč a válečnou sekyru a v ruce držel roh hojnosti.

Jeho třímetrovou sochu vytvořil frenštátský rodák Albín Polášek v roce 1930 v USA. O rok později byla umístěna na hřeben Radhošťské pahorkatiny, východně od vrcholu Radhoště směrem na Pustevny, a to při příležitosti Slovan-ské pouti, která přilákala na 30 tisíc lidí. Dnes zde nalez-neme pouze kopii, originál je na radnici ve Frenštátě.

Na Radhošti byla také postavena poutní kaple sv. Cyrila a Metoděje v byzantském slohu (1896) s kopií obrazu Valašské madony od Adolfa Liebschera a křížem se sousoším obou soluňských misionářů od Albína Poláška.

Pustevny vítají své návštěvníky krásným rozhledem a typickými lidovými stavbami Dušana Jurkoviče z roku 1898.

S Radhoštěm sousedí hory Kněhyně a Čertův mlýn, na jeho úpatí vyrostlo v údolí řeky Bečvy město Rožnov, v minulosti proslulé lázněmi, dnes známé především Valašským muzeem v přírodě, které bylo založeno v roce 1925 bratry Jaroňkovými, obdivovateli valašské lidové kultury. Jedná se o areál dřevěných lidových staveb, které sem byly přeneseny z celého regionu.

O Radegastovi

Před mnoha lety žil na Radhošti moravský kníže Radoch. Vládl nejen rozsáhlému kraji v okolí této hory, ale jeho panství sahalo na sever až k řece Olši a na východ až k Váhu. Na počest boha Radegasta nechal kníže postavit na úbočí hory uprostřed bukového a dubového háje chrám. Nedaleko něj vyčnívalo ze země dvanáct měsíčních kamenů. Jeden veliký kámen stával navíc v jejich středu. Měl podobu kulatého stolu a každoročně se u něj scházelo dvanáct nejmoudřejších starců. Ti rokovali o lidských osudech, štěstí i neštěstí. Radegast jim tajně naslouchal, protože si vážil jejich moudrosti.

Starý kníže měl dva syny – Radocha a Bluda. Starší se stal jeho nástupcem, mladší veleknězem v tamějším chrámu, který již získal věhlas i bohatství. Oba bratři žili spokojeně a ve shodě, dokud se neobjevila krásná Kněhyně. Byla štíhlá jako proutek a měla nádherné zlaté vlasy. Sloužila v chrámu a často bývala v Bludově blízkosti. Tehdy po ní Blud zatoužil a velice litoval toho, že se dal na kněžskou dráhu. Také bůh Radegast jí byl okouzlen, když ji spatřil na horské louce, kde bezstarostně sbírala byliny. Hned si pomyslel, že by se měla stát jeho ženou. Tajně ji doprovázel, chránil a sledoval z dálky, ale nikdy neměl dost odvahy k tomu, aby jí vyznal svou lásku.

Radoch se v té době právě vracel z války s bohatou kořistí. Správce hradu připravil hostinu a vypravoval svému pánovi

o všem, co se za jeho nepřítomnosti přihodilo. Zmínil se i o sličné Kněhyni a zamilovaně se chovajícím Bludovi. Tehdy si Radoch uvědomil, že již potkal řadu krásných žen, ale zatím se do žádné nezamiloval, kvůli žádné neztratil hlavu.

Čas ubíhal, po zimě nastalo jaro a přiblížily se letnice, svátky slunovratu, čas slavností a radovánek. Po čtyři soboty a neděle byly připravovány velké vatry, které se vždy v noci rozhořely a přilákaly ohromné davy lidí za tancem a zábavou. U jednoho z ohňů spatřil Radoch neznámou dívku, která ho zaujala a s níž protančil noc. Teprve ráno, když se jí zeptal na jméno, pochopil, že je tou, o které se všude mluví. Protože se mu velmi líbila, vysadil ji na svého koně, odvezl na hrad a rozhodl se, že se s ní ožení a učiní z ní matku svých dosud nenarozených dětí. Věděl, že se tím dostane do sváru se svým bratrem, ale vůbec nic si z toho nedělal.

Radegast viděl, jak Radoch odváží Kněhyni na svůj hrad. Přepadl ho vztek i lítost dohromady. Než však stihl cokoli udělat, zmizel kníže s dívkou v hradní bráně. A tak Radegast zvedl svou pěst a začal hrozit Radochovi. To však neměl dělat. Pěst vztyčená k nebi přivolala Svarožice, který svému synovi náležitě vyčinił. Také mu řekl, že prozatím bere Radocha s jeho dívkou pod svou ochranu, než se Radegast uklidní.

Radegast ale zuřil dál. Přišel do chrámu, udeřil do stolu a zavolal na Bluda:

„Jak to tady vedeš? Jsi mým služebníkem a máš dohlížet na kněžky, mé služebnice. Jak můžeš dovolit, aby Radoch unesl jednu z nich na svůj hrad? Ihned se vydáš za ním a dívku přivedeš!“

Veleknězi se nikam nechtělo chodit, ale nemohl neposlechnout boha. Poslušně vstal, vyběhl ven a zamířil

do nejbližší podzemní chodby, která vedla od chrámu až k hradu. Došel k hradní bráně a zabouchal na ni.

Na ochozu se objevil nevrlý muž, který spustil:

„Kdo jsi? Co tady chceš? Náš pán nechce nikoho vidět!“

„Nekřič na mne a otevírej bránu!“ zvolal Blud. „Musím mluvit s bratrem.“

Teprve teď poznal strážný velekněze a už úslužněji dodal:

„Vítej! Hned se zeptám pána, zda ti mohu otevřít.“

Když se Radoch dozvěděl, že venku stojí Blud, cítil se zprvu provinile. Nechtěl se ale bratrovi zpovídat, a tak s rozhodnutím otálel. Mezitím unavený Blud před branou usnul. Když se na ochozech konečně objevil Radoch, jeho bratr tvrdě spal. Neslyšel nepříjemné odmítnutí:

„Blude, táhni odtud! Nechci tě teď vidět! Nechci se s tebou bavit!“

Poblíž však byl Radegast, který Bludovým hlasem promluvil:

„Kněhyně patří ke kněžkám chrámu, k Radegastovým bohyním. Vrať ji zpět, dokud je čas. Nezahrávej si se životem!“

Kníže se však jen zachechtal:

„Kdepak, to děvče již patří mně a svou ženu nikomu nedám! Pozdravuj Radegasta a řekni mu, ať na Kněhyni zapomene!“

To už bylo na Radegasta moc. Zaburácel na Radocha:

„Ty zloději! Kněhyni si nechej, žij si s ní blaze, ale bohům se nikdy nevysmívej! Jsou mocnější než ty a mohl bys šeredně doplatit na svou neúctu!“

Zaburácel hrom a začala tak silná vichřice, že se celá hora třásla. Veliké balvany se valily k hradu ze všech stran a sám Radegast z nich začal stavět kamennou hradbu.

Kníže stál na ochozu neschopen udělat krok. Mlčky pozoroval dění kolem sebe. Před jeho očima se ze všech

stran zvedala vysoká zeď. Radegast dokončil své dílo, vzal spícího Bluda a odnesl ho do chrámu. Velekněz se probudil a divil se, co se s ním stalo. Byl přesvědčen o tom, že s bratrem nemluvil a na zpáteční cestu si nepamatoval. Měl za to, že se mu asi vše jen zdálo.

Radoch svolal své muže a nechal je vybourat v hradbě velikou díru, aby jí mohl projet vůz.

Kněhyně byla rok od roku krásnější a také každý rok porodila knížeti dítě. Pět dcer a tři syny. Kníže Radoch odjížděl často na nové válečné výpravy. Na svou ženu byl pyšný, všude se chlubil její krásou i vyprávěním o tom, jak ji ukradl bohu Radegastovi. Miloval ji a často jí přivázel krásné dárky ze svých cest. Kněhyně však nebyla šťastná. Často plakala, měla strach, že se jí muž z některé výpravy nevrátí. Radegast bloudil po horách, trápil se, sledoval mladou ženu, toužebně za ní hleděl, doprovázel ji, ale nikdy se nenechal poznat. Choval se mnohdy nikoli jako moudrý bůh, ale jen jako žárlivý muž. Léta běžela a děti Kněhyně dorůstaly. Kníže učil své syny střílet z luky, házet nožem a dýkou, bojovat s válečnou sekyrou a mečem.

Jednou se pak Radoch rozhodl, že na novou výpravu vezme své syny s sebou. Kněhyně propadla velikému žalu, tušila, že se stane něco strašného. Měla o své chlapce strach. Kníže posílal domů jen dobré zprávy o vyhraných bitvách. Kněhyně nevěřila a chřadla. Vždyť zprávy neobsahovaly ani zmínku o jejích synech. Konečně přišel čas návratu. Radoch se vracel domů s velkou válečnou kořistí. Lidé jej vítali jako hrdinu. Kněhyně marně hledala mezi vracejícími se bojovníky své syny. Sotva kníže sesedl z koně, hned na něj s obavami volala:

„Kdes nechal naše syny? Jsou vůbec živí?“

Kníže znejistěl, objal svou paní, políbil ji a teprve potom spustil:

„Milovaná Kněhyně! Naši synové padli na poli věčné slávy! Můžeš být na ně pyšná! Bojovali udatně do posledního dechu!“

Kněhyně se vytrhla svému muži a nešťastně zvolala:

„Jak můžeš něco takového vůbec vyslovit, Radochu? Každá matka si přeje, aby její děti šťastně žily, a ne aby slavně umíraly! Smrt našich dětí je i mou smrtí! Ach, moji milí chlapi! Nebojte se, už brzy přijdu za vámi! Radegast nás neopustí!“

Od té doby se Kněhyně velmi změnila. S nikým nemluvila, upnula se v myšlenkách ke svým mrtvým synům a cestě za nimi do záhrobí. Bloudila po horách a všude své syny hledala.

Jednou se před ní náhle objevil Radegast. Nemohl již déle snést její smutek a oslovil ji:

„Zdravím tě, paní Kněhyně! Pamatuješ si ještě na Radegasta?“

„Denně se k němu modlím,“ odpověděla jasným hlasem. „Pokud jsi ten, na koho po léta myslím, dlužím ti omluvu. Dlouho jsem nevěděla, co se mezi tebou a Radochem vlastně stalo.“

Radegast jí políbil ruku.

„Lituji toho, co se přihodilo. Aspoň něco bych rád napravil. Co pro tebe mohu udělat?“

„Jestli mě opravdu miluješ, Radegaste, přestaň mne litovat! Mám jedno veliké přání. Uchraň mne a moje dcery od dalšího lidského strádání. Proměň nás, prosím tě, v horské potoky! Jejich pramenitá voda bude o tobě zpívat, dokud se neztratí v řekách a moři!“

Její slova dojala boha natolik, že se nedokázal nikterak vzepřít její prosbě. Uchopil ji do náručí a líbal ji tak dlouho, až se proměnila v horský pramen a vyklouzla mu z rukou. Pak spěchala dolů do údolí a zase byla šťastná. Radegast ji pozoroval, jak běžela lehce přes louky i kameny a stále se smála. Brala s sebou luční kvítí i zrníčka písku. Postupně se měnila v potůček, potok a pak v dravou řeku.

Tak splatil bůh Radegast částečně svůj starý dluh a vrátil alespoň tímto způsobem Kněhyni její ztracené mládí. Nezapomněl ani na její dcery. Také je proměnil v horské prameny a říčky, které stékaly z Radhoště dolů do kraje. Lubinu, Lomnou, Bystrou, Čeladenku, Ostravici a Kněhyni tam najdete dodnes. I vy si můžete poslouchat, jak nádherně zpívají.

Lidé dodnes věří, že bůh Radegast na této hoře sídlí a pro lásku ke krásné Kněhyni odsud nikdy neodejde.

Sirotek v Radhošti

V Dolní Bečvě, malé vesničce pod Radhoštěm, žili dva bratři – Mach a Jan. Oba byli ženatí, měli své rodiny a svá skromná hospodářství.

Mach měl dva syny, ale jeho manželka se krátce po porodu druhého dítěte rozstala a zemřela. O rok později smrtelně onemocněl i Mach, a tak prosil svého bratra, aby se stal poručíkem jeho dětí a postaral se o ně.

Jan žil ve svém stavení se svou ženou a čtyřmi dětmi. Neměli peněz nazbyt, a proto Janova manželka nechtěla přijmout Machovy chlapce do rodiny. Nakonec ji Jan přesvědčil, že on jako strýc se musí o kluky postarat. Vždyť ho o to prosil bratr na smrtelné posteli! Staršímu Janovi bylo již 14 let, pomáhal v hospodářství, sám si na sebe vydělal a pro rodinu nebyl přítěží. Péči o teprve dvouletého Michala však žena svému manželovi často vyčítala.

Čas ubíhal, děti vyrůstaly. Po devíti letech nastala zlá doba. Na poli se nic neurodilo, všem chudým lidem se dařilo velmi špatně. Jan byl nucen prodat dokonce i krávu. Žena se na něj často obořila kvůli Machovým chlapcům:

„Tak už to nejde dál! Sami nemáme co do úst a ještě živíme cizí! Aspoň toho mladšího se musíme zbavit!“

Velmi dlouho láteřila a nadávala, až nakonec Jan jejím nářkům podlehl a slíbil, že odvede Michala do hor a tam jej nechá.

Po několika dnech skutečně přišel Jan za svítání za svým malým synovcem se slovy:

„Pojď, vypravíme se spolu na Radhošť hledat poklady.“

Jedenáctiletý hošík měl svého strýce, kterému často pomáhal na poli i ve stavení, upřímně rád. Netušil nic zlého a s radostí se s ním vypravil do hor.

Cestou mu Jan vyprávěl o tom, co slyšel o tajemstvích a pokladech, které ukrývá Radhošť. Snad nějaké najdou a bude se jim dařit lépe. Když přišli ke vchodům do podzemí, kterým se zde říká důry, rozsvítil strýc louč a společně sestoupili po chatrných žebřících do hlubin jeskyní. Dlouho se prodírali temnými chodbami, až přišli k podzemní řece. Přes úzkou lávku se dostali k dalším výklenkům ve skále. Michal už byl unavený dlouhou a náročnou cestou, a tak mu strýc dal do ruky nůž zahýbák a mošnu s jídlem se slovy:

„Najež se, odpočiň si, já se zatím podívám ještě kousek dále a za chvíli se za tebou vrátím.“

Michal zůstal sedět ve tmě. Snědl chléb a čekal na strýce. Uběhla nekonečně dlouhá doba. Chlapec se začal obávat, že se strýci něco stalo, že zabloudil. Sám se moc bál v té hluboké temnotě. Zkoušel volat, ale neslyšel nic než vlastní ozvěnu. Najednou mu začal našeptávat jeho vnitřní hlas:

„Pro strýce jsi byl přítěží, a proto tě tady nechal.“

Michal se úplně roztrásl. Strachem ani nedýchal, začal šmátrat rukama kolem sebe a hledat cestu zpátky. Přepadala jej beznaděj. Šli přece tak dlouho, přes uzounkou lávku přes řeku i po chatrných žebřících. Jak může najít cestu zpět sám a bez světla? Co si teď počne?

Potmě narážel do skalních stěn, několikrát upadl, ale najednou si uvědomil, že se ještě více vzdaluje od cesty ven z jeskyní. Nebylo už slyšet ani šumění řeky. Michal

se hlasitě rozplakal. Plakal a plakal, až vyčerpáním usnul. Když se probudil, začal znovu hledat cestu zpět. Byl zoufalý, nevěděl, zda jde tentokrát správným směrem. Najednou uslyšel téci vodu. Konečně se přibližoval k řece. Radostně zrychlil krok.

Náhle mu však uklouzla noha a on padal a padal ze skáliska. Snažil se zachytit, ale v ruce mu zůstaly jen dva rampouchy – střechýly, které se ulomily. Potlučený seděl u skály a přemítal, co dál. Hučení vody bylo teď již hodně blízko. Nevědomky uložil střechýly do mošny a vydal se k vodě. I když si už oči částečně zvykly na neustálou tmou, najít lávku přes řeku se mu nepodařilo. Vstoupil do vody a plaval na druhý břeh.

Strastiplné putování podzemím pokračovalo dále. Nakonec Michal našel chatrné žebříky a vyšplhal se po nich nahoru – v dáli už bylo vidět světlo a to ho popohánělo kupředu. Konečně byl venku z podzemí. Byl promrzlý, potlučený, ale šťastný, že se mu podařilo najít cestu ven a že ve skalách v Radhošti nezahynul.

Co teď? Kam půjde? Zpátky ke strýci nemohl. Neměl ani kam složit hlavu. Přemýšlel, váhal, nezbývalo mu však nic jiného než si zkusit najít někde ve světě obživu. Dojedl zbytek chleba, který mu ještě zbyl v mošně, a vydal se hledat nový domov.

Bloudil krajem od vsi ke vsi, ale nikde nechtěli otrhaného mladíka přijmout. Přišel na starý hrad, kde se ptal na práci a prosil služebníka o kousek chleba. Pak usedl na kámen a vytahoval z mošny svůj nůž, aby si mohl ukrajovat chléb. Přitom mu vypadly střechýly, které se ulomily ve skále v Radhošti. Cinkly a zaleskly se při pádu na zem. Služebník se jej s údivem zeptal, co to má, potěžkával je

v ruce a nakonec je s chlapcovým dovolením šel ukázat hradnímu pánovi.

Ten si nechal chlapce zavolat. Ptal se jej, odkud tyto špice má, a Michal mu vypravoval o smrti svých rodičů, o životě u strýce, o podzemí v Radhošti i o tom, jak přišel k oněm střechýlům, které, jak se ukázalo, byly z ryzího zlata.

Starší pán byl svobodný, neměl žádné děti a choval se mu zželelo. Nechal jej na hradě, prodal jeho střechýly a peníze uložil na úrok, aby měl chlapec nějakou jistotu do dalších let. Časem si Michala natolik oblíbil, že jej pojal za vlastního a nechal vycvičit v potřebných vědomostech i rytířských dovednostech.

Michal prožil na hradu sedmnáct šťastných let. Pak se ale jeho pěstoun vážně roznemohl. Odkázal všechn svůj majetek Michalovi a přikázal mu, aby žil střídme a aby pamatoval na chudý lid. Mladík se tak po pěstounově smrti stal velmi zámožným člověkem a svým vlastním pánem.

Uplynuly dva roky. Michal stál u okna a pozoroval dění na nádvoří. Tu spatřil starého zbědovaného starce v roztrhaných hadrech, jak žebrá. Vzpomněl si na svou dřívější chudobu a nechal muže přivést do hradu. Když chudák vstoupil do místnosti, Michal v něm hned poznal svého strýce; ten však synovce nepoznal.

„Smilujte se, pane, nad hladovým starcem,“ prosil potichu žebrák.

Michal jej usadil do světnice a poslal služebníka pro jídlo i pro starý nůž zavírák, který si schovával společně se svými otrhanými valašskými šaty na památku.

Stařec mu děkoval za milosrdenství. Michal ho vybídl, aby mu vyprávěl o svém životě a o tom, proč se dal na

žebrotu. Michal se dozvěděl, jak se jeho strýc dostal do dluhů, jak musel prodat i chalupu a jak žil bídě u svého kmotra, který jej nakonec vyhnal.

„A co děti? Nemáte děti?“ ptal se Michal.

„Ach ano,“ pravil smutně strýc, „měl jsem čtyři děti – tři z nich zemřely na neštovice a ze čtvrtého se stal lump a darebák, který se ani k vlastnímu otci nezná. A žena? Ta zemřela rok po smrti dětí.“

Mezitím donesl služebník jídlo a pivo. Michal podal strýci chléb a zahýbák, aby si mohl ukrojit chléb k polévce. Strýc vzal nůž do ruky. Náhle však úplně zbledl, rozklepal se a zoufale zvolal:

„Kde se tady vzal ten zahýbák?“

„Pročpak? Nůž jako nůž!“

„Ale to ne, pane, tento nůž má na rukojeti značku, kterou jsem sám vypálil,“ odpovéděl strýc třesoucím se hlasem.

Michal chvíli váhal a pak se zeptal:

„Strýci Jane, vy už neznáte sirotka Michala?“

Stařec s hrůzou pozoroval mladého muže. Nyní poznal v pánovi svého synovce. Studem a strachem padl před ním na kolena a chtěl jej odprosit. Michal jej však zvedl, objal a pravil:

„Nebojte se, strýčku, já jsem vám již dávno odpustil.“

Jan cítil po dlouhé době v srdci jakýsi hřejivý pocit, neboť výčitky svědomí jej neustále trápily. Byl moc rád, že chlapec v Radhošti nezhynul a že se mu vede dobře.

A Michal? Ten nechal starého a nemocného strýce dožít na hradu a s jeho pomocí se mu podařilo najít i bratra Jana, který před lety odešel od strýce do služby.

Modřil na Radhošti

Modřil, odborně zvaný indigo, se požívá pro barvení látek a byl kdysi nepostradatelný pro všechny barvíře. Byl velmi drahý, dovážel se totiž z Afriky a Indie.

Jednou přišel do Dolních Pasek k bednáři Čeledňákovi jakýsi neznámý pán. Vypadal podivně a hned ve dveřích se bednáře zeptal:

„Příteli, víte, kde je na Radhošti Škaredé?“

„Samozřejmě, že vím,“ odpověděl bednář. „To tady ví každý!“

„A dovedl byste mě tam, dobrý muži? Nutně potřebuji to místo najít a sám tam netrefím!“

„Nevidíte, že mám spoustu práce? Musím se hodně ohánět, abych uživil svou rodinu! Nemůžu jen tak postávat a vodit cizince po kopcích!“ odsekl nepříjemně bednář, kterému se poslední dobou moc v práci nevedlo.

„Vím, že máte spoustu práce, ale nebojte se, dobře vám zaplatím, když mi pomůžete,“ domlouval mu cizinec.

„Když zaplatí, pomůžu mu, peníze potřebujeme jako sůl,“ řekl si bednář, odložil práci, otřel si ruce do kalhot a vyrazili.

Když došli až na Škaredé, vytáhl cizinec z kapsy jakousi podivnou knížku a začal z ní něco předčítat. Potom začal chodit sem a tam a na jednom místě se na chvíli zastavil. Odrýpl drn a začal se hrabat v hlíně. Když se dostal hlouběji, vytahoval jakousi modrou hlínu. Z ní pak tvaroval

kuličky a vkládal je do připraveného pytle. Když byl hotov a pytel měl plný, dal několik kuliček bednáři se slovy:

„Tu máš, příteli. Tady je tvá odměna za to, žeš mě sem dovedl. Vezmi si je domů,“ pobízел ho.

Bednář počkal, až podivný cizinec odešel, a pak si řekl:

„Proč bych nosil domů hlínu? Té je tady přece vždycky dost! Až budu potřebovat, přijdu si pro ni!“

Kuličky odhodil do mechu. Jen jednu si nechal, na památku na podivného muže, který ho odtáhl od práce a nic mu za ztrátu času nedal. Doma kuličku položil na pec a brzy na ni skoro zapomněl.

Za pár dní přišel k bednáři barvíř. Potřeboval novou kád' na barvení. Když uviděl kuličku na peci, vzal ji do ruky, důkladně si ji prohlédl, pak ji očichal a ptal se Čeledňáka:

„Jakube, kde jsi vzal tu kuličku?“

„Ale, to je takový divný příběh. Přišel sem cizinec a chtěl, abych ho odvedl na Škaredé, že mi prý za to zaplatí. Tak jsme tam šli. Předčítal něco nesrozumitelného z nějaké knížky, pak odhrnul drn a začal vytahovat tuhle hlínu. Dělal z ní kuličky a pak mi jich několik dal. Ale na co bych je měl! Hlíny je všude kolem dost. Tak jsem je tam odhodil. Jen tu jednu jsem si nechal. Pro výstrahu, abych příště nevěřil každému.“

„To jsi neudělal dobře, Jakube! To je indigo a je u nás velmi vzácné. Mohl jsi zbohatnout. Prodej mi aspoň tu jednu kuličku, co máš. Dobře ti za ni zaplatím.“

„Klidně ti ji prodám, mně stejně není k ničemu.“

„Dobře, přijď si tedy v neděli pro peníze.“

Jakub byl rád, že bude mít aspoň něco za cestu s neznámým cizincem do hor, ale vůbec netušil, kolik za modřil dostane. Když došel v neděli k barvíři, byl už očekáván.

Barvíř odpočítal dvacet pět zlatých a vtiskl je Jakubovi do ruky se slovy:

„To je ten nejlepší modřil, jaký jsem kdy viděl! Škoda, že ho nemáš víc!“

Bednář se zaradoval z takové spousty peněz, poděkoval a vydal se k domovu. Sotva dorazil do chalupy, uložil peníze a rozběhl se na Škaredé. Ale místo, kde podivný muž modřil nabral, už nenašel.

O poustevníkovi

Kdyysi dávno bydlel ve Frenštátě pod Radhoštěm v Dolní ulici chudý tkadlec. Žena mu zemřela a zůstal sám se dvěma syny. Byl velmi pobožný, ale málomluvný a uzavřený do sebe. Ve svých tichých modlitbách slíbil Bohu, že podnikne pouť do Říma, metropole křesťanství. Cestu však dlouho odkládal, neboť peněz bylo stále málo. Zestárnul a do Říma už pěšky nemohl. Chtěl tedy alespoň, aby se jeden z jeho synů stal knězem. Ani to se mu nepodařilo. Záhy onemocněl a brzy umřel. Své sliby Bohu nesplnil, a tak jako nebožtík neměl ani po smrti pokoje.

Starší syn se stal tkalcem, oženil se a převzal po otci dílnu, mladšího odvedli na vojnu.

Brzy po pohřbu se v domku začal zjevovat otcův duch. Sedával velmi často na schodech a zapadlými očima se smutně díval kolem sebe. Jednou si hospodář dodal odvahy a na ducha promluvil: „Tatínku, povězte, proč vy ani v hrobě nemáte klid? Co pro vás mohu udělat?“

„To máš, chlapče, tak. Slíbil jsem, že skutečným pouť do Říma a jednoho z vás dám za panáčka, žádný z těchto slibů jsem však nesplnil, a tak teď nemám pokoje.“

Tkadlec by moc rád otci pomohl, ale nevěděl jak. Sám musel živit rodinu a nemohl se ani vypravit do Itálie, ani se stát knězem.

Zanedlouho se vrátil jeho mladší bratr z vojny. Když slyšel, co se doma děje, dlouho uvažoval, co může udělat, jak může tátovi pomoci.

Za pár dní přišel za svým starším bratrem.

„Je mi moc líto našeho táty a chtěl bych mu pomoci. Na cestu do Říma nemám peníze a knězem se stát také nemohu. Ale víš co? Stanu se poustevníkem. Půjdu na Radhošť, vystavím si tam poustevnu a u ní kapličku. Budu tam žít a modlit se za otcovu duši.“

Jak si předsevzal, tak učinil. Otcův duch se brzy přestal zjevovat, synův čin vykoupil jeho duši.

Poustevník se dožil vysokého věku a až do smrti žil na Radhošti. Živil se zpočátku jen lesními plody a kořínky a modlil se za otce. Později za ním přicházeli lidé z okolí a prosili ho, aby se pomodlil i za jejich zemřelé, a nosili mu jídlo.

Dodnes má místo, ležící v sedle mezi Radhoštěm a Tanečnicí, jméno Pustevny. Najdete tam balvany, kterým se říká Stupně. Jsou to pozůstatky poustevníkovy domku. Nedaleko je řada ohromných buků, které tento muž vysázel. K blízké studánce chodíval pro vodu a staří lidé prý znají i místo, kde stávala jeho kaplička.

Čertův mlýn

Východně od Pusteven se nalézá masív Čertův mlýn (1206 m. n. m.). Je spojován s pekelnými silami a váže se k němu několik pověstí.

V chalupě pod Kněhyní bydlela selka s jedinou dcerou. Holka nebyla moc hezká a chlapci si jí nijak nevšíмали. Léta ubíhala a děvče zůstávalo stále samo. Jednou v rozhovoru dokonce pronesla:

„Kdyby mě chtěl čert, klidně bych si ho vzala!“

Krátce nato se v chalupě objevil myslivecký mládenec. Nezvykle se točil kolem děvčete, holedbal se svým bohatstvím a po chvílce selce řekl, že by si chtěl vzít její dceru za ženu. Té se mladík nijak nezamlouval a děvčeti také ne. Něco se jim oběma na něm zdálo být velmi divné. Děvče zvolalo:

„Mně se, pane, nelíbíte, já se vdávat nebudu!“

Matka se snažila mládence nějak odbýt. Ten ji stále přemlouval a vyprávěl o tom, jak se její dcera bude u něj mít dobře.

Selka nakonec zvolala:

„Když jste tak mocný, dokažte to! Postavte tady na vrcholu kopce mlýn, a to tak rychle, než kohout přivítá nový den. Pak vám dám svou dceru.“

Po chvílce myslivec odešel.

Večer do chalupy přišel starý strýc. Selka mu vyprávěla, co se přihodilo. Strýc se zachmuřil a zamyšleně začal vysvětlovat:

„Teď už chápu, co se dnes odpoledne na Bečvách děje. Starý žebrák chodí po okolí a skupuje kohouty. To bude ten váš myslivec. Je to čert. Mám pro vás jen jednu radu. Schovejte si dobře kohouta a v žádném případě ho neprodávejte, ať se holka nedostane do neštěstí.“

Skutečně k nim za chvíli dorazil starý otrhaný muž, který chtěl od nich koupit kohouta.

„Nemáme, museli jsme ho nedávno zabít a teprve se chystáme koupit nového, až bude u kostela trh.“

Nastala noc a čert se dal do pilné práce. Na zádech přinašels kusy skály, připevněné řetězy. Dílo se mu dařilo a práce rychle přibývala.

Ač byla ještě tma, selka cítila, že nadešla její chvíle. Vzala kohouta a vyhodila ho na střechu chalupy.

„Kykyrykýýý!“ rozléhalo se krajem.

Pekelníkova moc byla náhle zlomena a čert upadl i s balvanem. „Čertův kamenný stůl“, v němž jsou vytlačena jeho záda i s řetězy, zůstal na místě a čert zmizel. Kvádry, umně podsazené pod vrchní kamennou desku tohoto „stolu“, však jsou na hřebenu masívu dodnes.

Na vrcholu Čertova mlýna vidíme ještě dnes asi šedesátimetrovou propadlinu. Zůstala zde po vodním náhonu, který poháněl strašidelný mlýn v údolí.

V 17. století, v době třicetileté války, si již nikdo nepamatoval na posledního mlynáře a jeho čeládku, přesto se mlýn někdy roztočil, a tak se lidé místu raději vyhýbali, neboť se báli, že v mlýně straší. Čas od času se sice našli odvážlivci, kteří se rozhodli, že se v něm usadí, ale

nikdo z nich tam nevydržel ani jedinou noc, protože ho tajemná strašidla vždycky vyhnala. Lidé začínali věřit, že se v mlýně usadil sám satanáš, který před mnoha a mnoha lety původní vlastníky vyhnal.

Jednoho dne se vracel z války vojenský vysloužilce. Z bojů v Uhrách proti Bethlenu Gáborovi sice vyvázl živý, ale se zmrzačenou nohou, kterou mu ranhojič uřezal v půli stehna. Voják byl veselá kopa a ani nepřízeň osudu mu neubrala na dobré náladě a statečnosti.

Dorazil do místní hospody a začal vyprávět shromážděným vesničanům humorné historky z vojny, která právě skončila. Rád si mnohé navymýšlel, trochu se i vychlouboval, aby ho ostatní viděli jako velmi statečného. Dokonce prohlásil, že se ani čerta nebojí, neboť nemůže být horší než turecký sultán a jeho vojáci.

Rychtář a vesničané se trochu zalekli opovážlivých řečí, ale tu najednou jistý stařík, který kdysi sám býval vojákem, pravil:

„Kdo chce kam, pomozme mu tam. Půlhodinku odtud je starý neudržovaný mlýn, který poznáte už z dálky. Pokud nemáte kam složit hlavu, můžete vyzkoušet, jak se v něm žije. Máme ještě den, a tak vás mohu kousek cesty doprovodit.“

Voják vstal, nedbal na varování ostatních, sebral svůj uzlík a zvesela šel se stařečkem. Jakmile již byly vidět začernalé zdi mlýna, stařeček se rozloučil a smělý voják pokračoval sám svým kulhavým krokem vstříc novému dobrodružství.

V okolí mlýna vypadalo všechno velice pustě, bez jakéhokoli náznaku života. Ani ptáčci zde nezpívali, ani květiny nekvetly. Vevnitř bylo rozházené náradí, zetlelé lůžko a všude nánosy prachu a pavučin. Voják ničeho nedbal, usadil se na starou chatrnou židli, rozvázal uzlík a pustil se do chleba se sýrem. Na stůl si položil svou věrnou družku – láhev s kořalkou. Vytáhl také svícenou svíčku, kterou mu babky v hospodě zastrčily do uzlíku, aby měl aspoň nějakou obranu proti čertovi. Pomalu se setmělo, voják si prozpěvoval, popíjel, zapálil si svíčku a přemítal o tom, jak se zde usadí.

Měsíček jasně svítil a pomalu se blížila půlnoc. Najednou se mu zdálo, že mezi zvuky profukujícího větru uslyšel zaklepání.

Zvolal tedy nebojácně:

„Dále!“

Ve dveřích se objevil jakýsi malý divný mužíček v barevném oděvu s černým kloboukem s pérem a sípavým hlasem spustil: „Těší mě, že mám po třech stech letech zase vzácnou návštěvu.“

„Chcete říci, pane, že vy jste ten čert, o němž se ve vesnici mluví?“

„Ano, to jsem já! K vašim službám!“

Voják nedůvěřivě pokyvoval hlavou:

„Představoval jsem si vás strašnějšiho, nikdy jsem neslyšel, že by čert vypadal a choval se jako kavalír!“

„Milý příteli,“ odpověděl čert, „každý musí jít s dobou. Kopyt a rohů už se dnes nikdo nebojí a i já se musím nějak živit. Dal jsem se na řemeslo. Jen s bydlením mám potíže, jiné než tohle nemám, proto se sem stále vracím.“

„A to tedy ne! V mlýně ode dneška bydlím já! Klidte se pryč! Po dobrém, nebo po zlém! Po letech vojny mám přece právo se usadit ve své rodné moravské zemi!“

Čert se nechtěl nechat odbýt a vysloužilci vyhrožoval:

„Pošlu tě do pekla i s tím hnátem dřevěným, jestli neodejdeš po dobrém! Uškvařím si tvou ubohou dušičku!“

Voják se nevylekal, ale naopak hodil po čertovi provaz z lýcí, zakončený okem, utáhl jej a srazil čerta na zem. Sedl si mu na záda a nehodlal ho pustit, dokud neslíbí, že buď mu bude jako otrok navždy sloužit, nebo odtáhne pryč ze mlýna. Čert se vzpouzel. Nechtěl o ničem takovém slyšet, ale voják stál na svém a čerta nepustil. Svázaného jej chytil do svých paží jako do kleští, zatáhl ho až do mlýnice, spustil stavidla a posadil jej na prudce se otáčející mlýnský kámen. Ten začal mlít čertovu zadnici.

Nic nepomohlo čertíkovi, žádní pekelníci mu nepřišli na pomoc, jen křičel a prosil. Nakonec ho voják pustil, ale s podmínkou, že se už nikdy mezi lidmi neobjeví.

Čertovi nezbylo nic jiného než se vrátit do pekla. Tam ho čekala veliká ostuda a posměch ostatních. Chrabrý voják dostal mlýn darem od vrchnosti, opravil jej a skutečně se v něm usadil.

O líné Barce

Před mnoha a mnoha lety rostly všude v okolí Radhoště hluboké lesy a v nich žila divoká zvěř. Tenkrát přišla do těchto končin skupina pastevců se stádem ovcí. Krajina se jim zalíbila, a tak se rozhodli, že se zde na úbočí hory usadí. Káceli lesy, kypřili půdu, zakládali osadu. Všichni pilně pracovali, každý se snažil pomáhat ze všech svých sil.

Jenom Barka, krásná a pyšná mladá slečna s modrýma očima a dlouhými, lesklými vlasy, lenošila, pospávala a potulovala se po okolí. Marně jí mnozí domlouvali. Nedala si říci.

Jednou večer se zase vypravila pod horu Radhošť. Zastavila se v domku, kde bydlel starý pastýř. Říkalo se o něm, že mnoho o celém kraji ví a umí krásně vyprávět. Barka zastihla muže, když pletl koš z vrbového proutí. Požádala ho, aby jí řekl, zda zná někoho, kdo je krásnější než ona sama.

Pastýř se zamyslel a začal vyprávět.

„Víš, Barko, o tobě se říká, že jsi nejhezčí děvče v kraji. Jsi opravdu velmi pěkná, ale já znám bytosti ještě krásnější, než jsi ty. Ve dne je nikdo nevidí, ale večer vystupují z říček, které stékají z hory Radhošť. Jsou to lesní žínky Lubina, Bystrá a Lomná. Není snadné říci, která je z nich nejpěknější. Za měsíčních nocí vycházejí všechny tři z oněch říček a tančí na palouku.“

Rozmarná Barka si usmyslela, že půjde za lesními žínkami a snad se od nich dozví, jak se stát ještě krásnější. Následující večer se vytratila z chaloupky a pomalu kráčela k soutoku říček. Usedla do trávy a poslouchala šplouchání vody. Najednou zaslechla něžné hlasy a uviděla nádherné lesní víly:

„Čímpak je to, Lubino, že máš vlasy tak černé a lesklé jako havraní křídla?“

„Denně si je pročesávám a koupu v lučních květech.“

„A jak to děláš, že tvá pleť je jako růžový obláček?“

„Každé ráno i večer si umývám tvář horskou vodou. Ale nemám tak krásnou postavu jako naše sestřička Bystrá. Jak ty to děláš?“

„Tančím každíčký den za svitu měsíčku na úbočí Radhoště.“

Barka dobře poslouchala a usmyslela si, že bude jako ony. Vrátila se domů a brzy usnula.

Následující večer se vypravila zase do hor. Rozhlédla se, zda ji nikdo nepozoruje, a začala tančit. Pak sestoupila k říčce, vykoukala se a pročesávala si své dlouhé vlasy. Nakonec se unavená vrátila domů a velkou část dne prospala. Tak to šlo den za dnem. Touha po kráse ji hnala každý večer do hor.

Stařešina měl o děvče strach. Domlouval Barce a chtěl přijít na to, zda churaví, či zda má nějaký jiný problém. Nakonec se rozhodl, že všemu přijde na kloub stůj co stůj. Prikázal dvěma mužům, aby Barku sledovali a pak mu pověděli, co uvidí.

A tak se dozvěděl, že dívka chodívá v noci na palouk uprostřed lesa, tam tančí kolem modřínů za svitu měsíce a pak se koupe v potůčku. Po takto strávené noci je přes den unavená a odpočívá.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Příběhy z Beskyd a Valašska. Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.